

Europos žaliųjų chartija

Europos žaliųjų partijos pagrindiniai principai

Priimti 2-ajame EGP kongrese
Ženevoje, 2006 m. spalio 13-14 d.

Kas mes esame

Europos žalieji su pasididžiavimu pasisako už darnų žmonijos vystymąsi Žemės planetoje, už žmogaus teises gerbiančių vystymosi būdą, grindžiamą tokiomis vertybėmis kaip atsakomybė už aplinką, laisvė, teisingumas, įvairovė ir nesmurtas.

Žaliųjų politiniai judėjimai atsirado Europoje, kai žemyną skaldė šaltasis karas ir aštuntojo dešimtmečio viduryje kilo energetikos krizė. Tuo metu tapo aišku, kad ekonominio vystymosi modelis yra netvarus ir kelia planetai bei jos gyventojams didžiulį aplinkosauginių, socialinių ir ekonominių pavojų. Tuometinės politinės partijos buvo nepajėgios įveikti šio iššūkio.

Mūsų ištakos glūdi daugelyje socialinių judėjimų: aplinkosaugininkai ir kovotojai prieš branduolinę energetiką, susirūpinę dėl didėjančios žalos mūsų planetai; nesmurtinės taikos aktyvistai, skatinantys alternatyvius konfliktų sprendimo būdus; feministės, kovojančios už tikrą moterų ir vyrų lygybę; laisvės ir žmogaus teisių judėjimai, kovojantys prieš diktatoriškus ir autoritarinius režimus; trečiojo pasaulio šalių solidarumo judėjimai, remiantys kolonizacijos pabaigą ir ekonomiškai labiau subalansuotus santykius tarp mūsų planetos Šiaurės ir Pietų; aktyvistai, kovojantys su skurdu ir siekiantys socialinio teisingumo mūsų pačių visuomenėse.

Iš šių ištakų Europos žalieji susibūrė į savo politinę šeimą. Mes pasisakome už laisvą, demokratinę ir socialinę Europą taikiame, teisingame ir ekologiškai tvariame pasaulyje. Mes giname tokias vertybes kaip teisingumas, žmogaus ir piliečių teisės, solidarumas, tvarumas ir kiekvieno žmogaus teisė gyventi savo gyvenimą be baimės.

Nuo pat pradžių žalieji pasisakė už tai, kad reikia mąstyti globaliai ir veikti lokaliai. Siekiant plėtoti bendradarbiavimą Europos lygmeniu, 1984 m. buvo įkurta koordinavimo institucija, kuri 1993 m. buvo pertvarkyta į Europos žaliųjų partijų federaciją. 2004 m., pabrėžiant glaudesnio bendradarbiavimo tikslą, federacija vėl buvo pertvarkyta į Europos žaliųjų partiją. Europos žalieji yra klestinčio pasaulinio žaliųjų judėjimo dalis.

Pagrindiniai principai

Pagrindinius principus, kuriais grindžiama Europos žaliųjų partijos partijų narių politinė veikla, galima apibrėžti taip:

Atsakomybė už aplinką

Atsakomybė už mūsų biosferą yra pagrindinis žaliųjų vertybių principas. Visuomenė priklauso nuo ekologinių išteklių, planetos sveikatos ir atsparumo, o mums tenka didžiulė pareiga šį palikimą išsaugoti ateities kartoms.

Mes tvirtai pasisakome už tai, kad reikia gyventi pagal savo ekologines galimybes. Privalome išsaugoti biologinę įvairovę ir kovoti su visuotiniu atšilimu tvariai naudodami atsinaujinančius ir rūpestingai tvarkydami neatsinaujinančius išteklius. Atsakingas biologinės įvairovės naudojimas yra itin svarbus siekiant patenkinti augančio pasaulio gyventojų skaičiaus maisto, sveikatos ir kitus poreikius. Tačiau žalieji tiki, kad kiekviena iš mūsų planetos gyvybės rūšių turi savitą vertę ir grožį, todėl nusipelno būti saugoma.

Mūsų europietiškas gamybos, vartojimo ir prekybos modelis prisideda prie nuolatinio daugumos planetos gyventojų skurdo ir sukelia didelį aplinkos būklės blogėjimą bei klimato nestabilumą. Pramonės ir industrinės šalys nebegali ilgiau atidėti veiksmų šiems iššūkiams įveikti. Skubus poreikis keisti šiuos modelius neišvengiamai reiškia gilų prisitaikymo procesą, jei norime pakeisti šį žalingą mūsų bendrą namų išnaudojimą.

Politinis iššūkis, su kuriuo susiduriame, yra užduotis pertvarkyti pasaulinę darbotvarkę taip, kad ekonominė ir prekybos politika tarnautų ne tik ekonominiams rodikliams, bet ir socialiniams bei aplinkosaugos tikslams. Mūsų atsakas - tvarus vystymasis, kuris sujungia aplinkosaugos, socialinius ir ekonominius tikslus visų labui. Tvarų vystymąsi galima pasiekti tik bendradarbiaujant visame pasaulyje, kad būtų įveikti ekonominiai prieštaravimai tarp besivystančių šalių, besiformuojančios ekonomikos valstybių ir pramoninio pasaulio. Kiekvienas pasaulio pilietis turi tokią pačią teisę į teisingą pasaulio išteklių dalį ir tokią pačią pareigą užtikrinti, kad ateities kartos galėtų turėti adekvačios naudos.

Žalieji visada siekia taikyti atsargumo principą. Nepritarsime priemonėms, kurios kelia potencialią grėsmę žmonių sveikatai ar aplinkos gerovei. Tačiau taip pat nesutiksime atidėti naujų atsargumo priemonių įgyvendinimo vien dėl to, kad mokslinių tyrimų nepakanka. Nepriklausomai nuo srities - taika, energetika, maistas ir žemės ūkis, gyvybės mokslai, transportas, technologijos, medicina - sprendimai ir veiksmai turi būti sistemingai priimami pasirenkant mažiausiai kenksmingą variantą.

Kalbant konkrečiai apie branduolinę energiją, žalieji pasisako už Europą be branduolinės energetikos dėl jos keliamų civilinių ir karinių grėsmių, dėl būsimums kartoms tenkančios naštos ir dėl jai būtino saugumo mechanizmo. Žaliųjų nuomone, pirmenybė turi būti teikiama decentralizuotų ir atsinaujinančių alternatyvių energijos šaltinių plėtrai.

Laisvė per apsisprendimą:

- **Asmeninė autonomija**

Mes, žalieji, tikime, kad visi žmonės - nepriklausomai nuo lyties, amžiaus, seksualinės orientacijos ar tapatybės, etninės kilmės ar negalios - turi teisę patys rinktis, laisvai reikšti

savo nuomonę ir kurti savo gyvenimą. Ši laisvė susijusi ne tik su materialinėmis vertybėmis; ji apima socialinius, kultūrinius, intelektinius ir dvasinius žmogaus gyvenimo aspektus.

Šios neatimamos teisės turėtų būti garantuojamos įstatymais ir dėstomos mokyklose kaip pagrindiniai mūsų visuomenės pagrindai. Jos turėtų būti įgyvendinamos suteikiant žmonėms daugiau galių, suteikiant galimybę moterims ir vyrams užsidirbti pragyvenimui sau ir savo šeimoms, o prireikus – gauti socialinę ir materialinę paramą, pakankamą oriam gyvenimui ir visapusiškam dalyvavimui visuomenės gyvenime. Ten, kur šių teisių nepakanka, mes, žalieji, už jas kovosime, siūlydami solidarumą, švietimą, vystomąjį bendradarbiavimą ir apsaugą nuo smurto, priespaudos ir diskriminacijos.

- **Įtraukioji demokratija**

Mūsų tikėjimas demokratija grindžiamas abipusiu visų asmenų pripažinimu lygiais. Kad būtų skatinamas kuo didesnis įsipareigojimas, politiniai ir sprendimų priėmimo procesai turi būti demokratiški, įtraukūs, skaidrūs ir visiškai prieinami ir suprantami eiliniams piliečiams. Radikalūs pokyčiai, būtini tvariam vystymuisi, reikalauja, kad visi prisiimtų bendrą atsakomybę ir teisingą naštos dalį. Išrinkti atstovai privalo konsultuotis su savo rinkėjais ir juos visapusiškai informuoti viso sprendimų priėmimo proceso metu.

Net ir veikdami lokaliai, visada turime mąstyti globaliai. Norint užtikrinti didžiausią piliečių dalyvavimą ir naudą, įgaliojimai priimant sprendimus turėtų būti suteikti žemiausiam efektyviam lygmeniui. Ir atvirkščiai, kai dėl tam tikros problemos reikia imtis veiksmų aukštesniu lygmeniu, reikėtų atsižvelgti į pasekmes žemesniems lygmenims ir įvertinti nuomonių skirtumus. Mažumų interesams turi būti skiriamas deramas dėmesys ir apsauga.

Esame įsipareigoję stiprinti demokratiją visoje Europoje vietos, regionų, nacionaliniu ir viršnacionaliniu lygmenimis. Norime stiprinti daugiašalių institucijų demokratinę atsakomybę ir atskaitomybę.

Teisingumo išplėtimas

Žalioji politika grindžiama teisingumo principu. Jis reikalauja teisingai paskirstyti visuomenės gėrybes, o tai savo ruožtu reikalauja ypatingo dėmesio silpniausiųjų poreikiams. Dėmesys silpniausiems ypač svarbus pasauliniu lygmeniu, nes Europa turi ypatingą atsakomybę skatinti ekonomikos augimą besivystančiose šalyse. Kadangi turime spręsti besikeičiančio pasaulio problemas, mūsų teisingumo samprata toli gražu neapsiriboja tradicine perskirstymo politika. Žalieji pasisako už socialinį teisingumą, lyčių lygybę, teisingumą tarp kartų ir teisingumą pasauliniu lygmeniu. Nepaisant tarp jų kylančių praktinių konfliktų, šie teisingumo aspektai neturi būti priešpastatomi vienas kitam.

- **Socialinis teisingumas** užtikrina, kad kiekvienas galėtų naudotis gyvybiškai svarbiais visuomenės ištekliais: švietimu, darbu ir demokratiniu dalyvavimu. Sąžininga prieiga turi būti ginama esant socialinei nelygybei ir turi būti instituciškai užtikrinta. Švietimas yra esminis veiksnys, lemiantis galimybę pačiam kurti savo gyvenimą. Darbo įgūdžių panaudojimas leidžia mums skinti savo gebėjimų vaisius ir tai tampa

pagrindinė mūsų tapatybės dalimi. Demokratinis dalyvavimas yra pagrindinis reikalavimas, kad galėtume įsitraukti į visuomenės gyvenimą ir padėti jį formuoti.

- **Lyčių lygybė.** Teisingumas taip pat yra lyčių lygybė. Moterys ir vyrai turėtų turėti vienodą įtaką spręsti, kaip vystysis visuomenė. Be to, moterys turi turėti galimybę gyventi be smurto. Mes, žalieji, norime sukurti institucinę sistemą, kuri užtikrintų moterų lygybę namuose, darbe, valstybės tarnyboje ir kitose įtakingose pareigose. Mes norime sudaryti palankesnes sąlygas abiejų lyčių atstovams suderinti šeimyninį ir profesinį gyvenimą.
- **Teisingumas tarp kartų.** Šūkis "Mes tik pasiskolinome pasaulį iš savo vaikų" šiandien aktualus kaip niekada anksčiau. Šiandien mūsų vaikų ateičiai gresia pavojus. Kartų teisingumas reiškia vyresniosios kartos pareigą tvariai perduoti mūsų aplinkos, socialinį ir kultūrinį paveldą jaunesniesiems. Jis taip pat apima jaunesniųjų kartų pareigą rūpintis vyresniaisiais gyventojais. Reikėtų užtikrinti, kad visos kartos galėtų visapusiškai dalyvauti visuomenės gyvenime.
- **Visuotinis teisingumas.** Teisingumas taip pat yra mūsų siekinys tarptautiniu lygmeniu. Kadangi pasaulinė ekonomika jungia žmones ir didina mūsų tarpusavio priklausomybę, ši moralinė pareiga tampa ir praktiniu imperatyvu. Pasaulinis tvarus vystymasis ir visuotinės žmogaus teisės yra mūsų pasaulinio teisingumo sampratos pagrindas. Jis turi būti grindžiamas nepriklausoma institucine įmonių socialinės atsakomybės ir sąžiningos prekybos stebėsenos sistema.

Teisingumas reikalauja solidarumo, nediskriminavimo ir piliečių įtraukties. Solidarumas padeda kurti savimi pasitikinčius asmenis - jis stiprina piliečius, o ne juos globoja. Visos valdžios institucijos turėtų bendradarbiauti su piliečiais ir kurti bei ginti solidarumą stiprinančias institucijas. Todėl taip pat norime investuoti į tinklus ir bendruomenes, kurios, valstybės skatinamos, teikia savitarpio paramą.

Įvairovė - būtina sąlyga

Civilizacijų, visuomenių ir kultūrų klestėjimą lėmė įvairovė. Mes, žalieji, patys esame daugybės socialinių judėjimų susiliejimo rezultatas ir manome, kad įvairovė yra sėkmės, netgi išlikimo sąlyga beveik visose veiklos srityse. Įvairovė didina organizacijų ir grupių atsparumą, kai jos susiduria su netikėtais pokyčiais. Ji apsaugo nuo netolerancijos, ekstremizmo ir totalitarizmo. Ji yra nepakeičiamas įkvėpimo ir atsinaujinimo šaltinis.

Žmonių įvairovė pasižymi daugybe aspektų - lyties, socialiniu, kultūriniu, dvasiniu, filosofiniu, religiniu, kalbiniu, ekonominiu, etniniu, seksualiniu, regioniniu. Jie būdingi pavieniams asmenims arba atskiroms socialinėms grupėms. Šią įvairovę branginame. Tačiau ji niekada neturėtų būti naudojama kaip pretekstas abejoti visuotinėmis teisėmis.

Kai žmonės dalijasi ta pačia ribota erdve, skirtumai gali būti lengvai suvokiami kaip grėsmė. Net ir mažiausioje bendruomenėje stiprieji linkę pasinaudoti savo dominuojančiu vaidmeniu,

o silpnieji dažnai būna verčiami prisitaikyti. Todėl norint apsaugoti įvairovę reikia pripažinimo, tarpusavio supratimo ir pagarbos - ir, pernelyg dažnai, aktyvios apsaugos.

Smurto nenaudojimas

Smurto nenaudojimas yra pagrindinė žaliųjų teorijų filosofinio pagrindo dalis ir lemia mūsų požiūrį į visas problemas. Joks ilgalaikis konflikto tarp individų, socialinių grupių ar valstybių sprendimas negali būti primestas jėga. Pagrindinis žaliųjų principas yra tas, kad priemonės, naudojamos tikslui pasiekti, turi būti suderinamos su pačiu tikslu. Taigi politinės teisingumo ir taikos paieškos negali būti pasiektos smurtinėmis priemonėmis.

Smurtas yra ne tik fizinis. Žmonių veiksmai ir pasaulinės ekonominės struktūros gali atimti iš žmonių jų žmogaus teises ir padidinti socialinį neteisingumą. Skurdas yra bene klastingiausia smurto forma. Siekdami panaikinti skurdą, remiame tarptautines institucijas, kurios siekia ekonominio teisingumo ir pirmiausia rūpinasi žmonių pragyvenimo šaltiniais ir saugumu, taip pat skatiname vadovautisprivalomomis pasaulinėmis žmogaus teisių apsaugos taisyklėmis.

Kalbant apie ginkluotus konfliktus, esame įsitikinę, kad kariuomenės ar policijos pajėgų kaip atskiros strategijos naudojimas ilgai negali būti sėkmingas. Žalieji siekia, kad būtų kuo mažiau karinio įsikišimo ir kad būtų įgyvendinta pilietinės užsienio ir saugumo politikos koncepcija. Tam reikia sukurti veiksmingas konfliktų prevencijos ir pilietinių konfliktų valdymo priemones.

Vis dėlto žalieji pripažįsta, kad tarptautinė bendruomenė gali pasitelkti karinę jėgą kaip kraštutinę priemonę. Kai kyla masinio smurto prieš civilius gyventojus grėsmė, taikos palaikymo karinių pajėgų dislokavimas gali būti pateisinamas kaip atgrasymo priemonė. Kai prevencinės priemonės nepasiteisina, gali prireikti ginkluotos intervencijos. Karinių priemonių panaudojimas priklausys nuo tarptautinės teisės normų ir bus teisėtas tik tuo atveju, jei bus įvykdytos šios sąlygos:

- yra aiškus JT Saugumo Tarybos įgaliojimas;
- pritarimas pagrindiniam tikslui įsikišti siekiant išgelbėti ir apsaugoti gyvybes užkertant kelią smurtui;
- egzistuoja politinė strategija, apibrėžianti, kaip tokia karinė intervencija turėtų baigtis ir kaip turėtų būti sukurta taiki ir įtvirtinta stabili padėtis.

Apibendrinat - tvarus vystymasis

Žalieji pripažįsta, kad atsakomybės už aplinką, laisvės, teisingumo, įvairovės ir neprievartos vertybės gali būti - ir tam tikru mastu yra - bendros su kitomis politinėmis šeimomis. Žaliuosius apibūdina tai, kad šias vertybes laikome tarpusavyje susijusiomis ir neatsiejamomis. Kaip visuma jos lemia visus mūsų veiksmus, nukreiptus į tvarų socialinį, kultūrinį, aplinkosauginį ir ekonominį mūsų visuomenės vystymąsi Žemės planetoje. Jas taikome ne tik savo išorės politikoje, bet ir savo politiniame gyvenime bei savo partijos organizaciniame veikloje.

Europiečiai buvo industrializacijos proceso, kuris yra kai kurių didžiausių mūsų pasaulinių problemų priežastis, pradininkai. Mums, europiečiams, kaip vieno turtingiausių žemynų Žemėje piliečiams, tenka didžiulė atsakomybė už tai, kad būtų pakeistos jo sukurtos destruktivos tendencijos ir pradėtas kurti alternatyvus ir tvarus vystymosi modelis. Problemų, su kuriomis susiduriame, mastas toks didelis, kad šio tikslo pasiekti neįmanoma vienos valstybės jėgomis. Todėl mums reikia bendradarbiavimo, kuriame galėtų dalyvauti visa Europa - nuo Dublino iki Tbilisio, nuo Helsinkio iki Lisabonos, nuo Ankaros iki Reikjaviko.

Europos Sąjunga yra tinkama vieta šiam bendradarbiavimui, jei

- ji išliks atvira tolesnei plėtrai;
- persitvarkys į tikrai demokratinę instituciją,
- perorientuos savo prioritetus į aplinką saugantį ir socialiai tvarų vystymosi modelį ir
- pagal Jungtinių Tautų programą ir bendradarbiaudama su kitomis veiksmingomis institucijomis, tokiomis kaip ESBO ir Europos Taryba, prisiims visuotinę atsakomybę už taikų ir tvarų pasaulį.